

מסע אל תוך  
עצמך

למה הם  
שונאים?



שבת  
לבן הסגור

OLAMI MENTORSHIP

# מה עושים היום?

במסגרת המסע אל תוך עצמך שוחחנו על זהות ועל הברית היהודית, דיברנו על חינוך ועל הכרות עמוקה ופנימית.

השיעור היום נלמד לקראת חג הפורים והוא הזדמנות טובה לעשות 'זום אאוט' ולנסות להבין אחת ולתמיד, למה בעצם שונאים אותנו כל כך?

נעקוב אחרי סיפורה המסתורי של המגילה, נחשוב יחד מי 'אנחנו' נדבר על אנטישמיות עתיקה ומודרנית וננסה ללקט תובנות רלוונטיות לכל אחד ואחת מאיתנו.



# מה קרה במגילה?

- בסקירה מהירה, בואו נענה על מספר שאלות קצרות:
- מה גרם לכעסו של המן?
  - מה היה העונש שגזר על העם היהודי?
  - כיצד הגיב העם לגזירה?



# בקצרה...

1) מה גרם לכעסו של המן?

וַיֵּרָא הַמֶּן כִּי אֵין מֶרְדֳּכָי כֹרַע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמְלֵא הַמֶּן חֲמָה (אסתר, ג, ה)

2) מה היה העונש שגזר על העם היהודי?

וַיִּבֶז בְּעֵינָיו לְשַׁלַּח יָד בְּמֶרְדֳּכָי לְבַדּוֹ כִּי הִגִּידוּ לוֹ אֶת עֵם מֶרְדֳּכָי וַיִּבְקֶשׁ הַמֶּן לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְלָכוֹת אַחַשְׁוֶרֶשׁ עִם מֶרְדֳּכָי (אסתר, ג, ו)

3) כיצד הגיב העם לגזירה?

לָךְ כָּנוּס אֶת כָּל הַיְהוּדִים הִנְמַצְאִים בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאֵל תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם (אסתר, ד, טז)  
וְכַאֲשֶׁר קִיְמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זָרְעָם דְּבָרֵי הַצְּמוֹת וְזַעֲקָתָם (אסתר, ט, לא)



# קצת רקע

נתאר לעצמנו את הסיטואציה, אחשוורוש הרשע עורך חשבון ומגיע למסקנה כי שבעים שנות גלות בבל באו לסיומם ואילו ישראל לא שבו לאדמתם. ברור לו כי תם עידן מלכות ישראל וכי חלילה אבדה תקוות העם. כלל ישראל – סביר להניח – היה מבולבל גם הוא. מצד אחד, ישנה הבטחה ברורה כי יחזרו לארצם, אך מצד שני, בינתיים, המצב לא מרנין.

אך אחשוורוש אינו מתעלל ביהודים הגולים. אדרבה, הוא מעניק להם יחס נהדר. בסעודה אותה הוא מתעתד לערוך לנתיניו הוא דואג לצרכיהם של היהודים, משגיח כשרות מהודר, גדול הדור מרדכי היהודי, ממונה לאחראי

הכשרות בסעודה, והמלך מביע את רצונו שהיהודים יהנו כשוויים בין שווים.

מרדכי היהודי אומר לעם כי למרות שהוא עצמו מתעתד להשתתף בסעודה מתוקף תפקידו, הרי שעליהם חל איסור מוחלט להגיע.

הוראה זו מפתיעה במיוחד. במקום שיגידו תודה על כך שאחשוורוש מתייחס אליהם כיאות, במקום שיביעו כבוד והערצה למלכות חסד זו, דורש הוא מהם להתגרות במלכות?! היעדרות מוחלטת מן הסעודה?! אז התנהלות שמשמעותה התאבדות קולקטיבית! ואכן, התעלמו היהודים מהוראתו, והשתתפו בהמוניהם בסעודה, האירוע הסתיים והכל היה בסדר.



# מה גרם לגזירה?

**תשע שנים אחר כך** יוצאת הוראה משונה מארמונו של המלך: הפוגש בשר הבכיר המן מצווה לכרוע לפניו ולהשתחוות. המן זה היווה אחד מההפתעות של מלכות אחשוורוש, צאצא לאומת עמלק, אומה בה ישראל לחמו אז ומעולם, נכד למלך אגג שעמד בראש הצבא שנכבש על ידי שאול מלך ישראל, נמצא בעמדה המשפיעה ביותר בממלכה. במפתיע, הוא אינו משתמש בכוחו כדי להזיק לישראל למרות שכל האופציות היו בידו. הוא העדיף לשמור על ה"סטטוס קוו", לאפשר ליהודים לחיות כרצונם. לאחר מספר שנים של שלטון הוא מחליט שהוא רוצה עוד קצת כבוד, כל מי שעובר לידו, לא משנה אם הוא פרסי, מדיי או יהודי, מצווה להשתחוות לו.

ברם, שוב ניצב לו מרדכי, ושוב מתגרה הוא במלכות החסד. לא זו בלבד שאינו משתחוה, אלא מקפיד הוא להרגיז את השר, כל יום ממתין לו במסלולו הקבוע, רואה את המן פוסע וכל הנתינים משתחווים בפניו,

וכשמגיע למרדכי – לא נע ולא זע ממקומו. המן מתרגז וכועס אך מרדכי בשלו, לא יכרע ולא ישתחוה. והיהודים נלחצים, מנסים לדבר על ליבו של מרדכי, והטענות חוזרות, כמו לפני תשע שנים. למה אתה מתגרה בו? מתייחסים אלינו כל כך יפה. נוהגים בנו כבוד. מה אתה חושב כשאתה מרגיז אותם? אתה לא רוצה להשתחוות? תשב בבית עד שהוא עובר, מה הענין שלך להרגיז את המלך ואת השר? בגללך עלולים להרוג את כולנו!

מרדכי – מתעלם, ממשיך לשבת בשער המלך, ממשיך לראות את המן מתרגז ולא מענין אותו.

ואשר יגורו – בא להם, חמתו של המן בערה בו והוא הלך לאחשוורוש להתלונן. ביחד החליטו שנגמרה החגיגה והם הולכים להרוג את כל היהודים. התחזית הנוראה התממשה. התנהגותו של מרדכי הובילה, כצפוי, לתכנית איבוד העם היהודי. והעיר שושן נבוכה.

# מה היינו אומרים?

אילו היינו שם, מָה היינו אומרים אֲנַחְנוּ?  
 מָה גָרַם לַגְזָרָה? הָאֵם מָה שֶׁהַקֵּל מְרַדְּכִי  
 בְּעֵינַי כָּלֵל יִשְׂרָאֵל אוּ מָה שֶׁתִּשְׁעַ שָׁנַיִם  
 מִקֶּדֶם הָיָה מִי שֶׁהַקֵּל בְּאֶסוּר חֲכָמִים שְׁלֹא  
 לְהַנֹּת מִסְעוּדַת אַחְשׁוּרוֹשׁ בְּשִׁבִיל פְּקוּחַ  
 נֶפֶשׁ שֶׁל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל?

תחת זאת באו כלם לקול קריאתו...  
 הצטרפו עם מרדכי בתענית וצום ותשובה  
 על חטאם שחטאו

(מכתב מאלוהו, חלק א', עמוד 76)





# חושבים על זה

מה גרם לשינוי? מדוע העם שהתנגד עד  
עתה לדרכו של מרדכי, שינה את דעתו  
בזמן בו החשש שלהם התגשם?

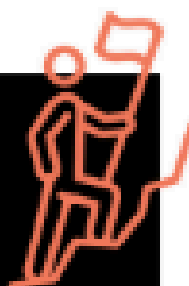
דווקא בשעה בה דרכו של מרדכי הובילה  
לגזירה של רצח העם, היהודים מבינים  
שהוא צדק. מדוע?

# ישנו עם אחד...

וַיֹּאמֶר הַמֶּן לַמֶּלֶךְ אַחְשָׁוְרוֹשׁ יִשְׁנוּ עִם אֶחָד מִפָּאָר  
וּמִפָּרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹת מְלִכְוֹתָ וְדַתִּיהֶם  
שָׁנוֹת מִכָּל עַם וְאֵת דַּתִּי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ  
אֵין שׂוּהָ לְהַנִּיחָם (אסתר, ג, ח)

## סימני ררק

נניח כעת לשאלה זו וננסה לגעת בקצה  
סוגיית האנטישמיות.  
נשוב לשאלה זו בשקף מספר 16



## נקודה לחשבה

כאשר המן פונה לאחשוורוש הוא אינו מציין את  
שם העם. שניהם יודעים בדיוק על מי מדובר.  
כיצד זה יתכן?





# רגע חושבים

האם פגשת אנטישמיות בעצמך?

מהי סיבת האנטישמיות?

מה אנו יכולים לעשות כדי למנוע את

תופעת האנטישמיות?



# מה אומרים האנטישמים?

היטלר הסביר כי התרבות האירופאית נבנתה על שני יסודות עיקריים: היסוד המדעי-אסתטי שנלקח מיוון, והיסוד המוסרי שנלקח מהיהדות. **והמוסר**, על פי היטלר, החליש את אירופה ולכן צריך להילחם ביהודים, בגלל המוסריות שלהם.

לעיתים שואו את היהודים דווקא בגלל שהם **מושחתיים** מבחינה מוסרית. מצד אחד הם עשירים ומסכנים את עושרם של הגויים, ומצד שני הם גם דלת העם והורסים את היציבות הכלכלית.

היהודים הם אלו שהביאו לעולם את **האמונה** באל אחד, ולכן הכופרים אנטישמים כיון שהם רואים ביהודים את נציגי האמונה בעולם.

היהודים הם **אתאיסטים**, ולכן הם צריכים להימחות. בעת העתיקה היה היסטוריון רומאי ידוע בשם טקיטוס, שאמר כי היהודים הם העם הגרוע ביותר בעולם, כיון שהם בזים לכל דבר קדוש, וההוכחה לכך היא שבקודש הקודשים שלהם אין שום דבר, אתאיסטים גמורים.

היהודים מסוכנים כיון שהם **מפוזרים**. זה מסוכן שאין להם מקום משלהם, ולכן אולי צריך להקים להם מדינה משלהם.

היהודים מסוכנים כיון שהם תמיד **מאוחדים**, והם עלולים להתנגד למדינה.

”  
**אפשר להסביר את השנאה ליהודים בכל רגע בזמן;  
קשה יותר להסביר את השנאה ליהודים בכל רגעי הזמן**  
”  
(שמואל רוזנר, חוקר ועיתונאי. היהודים, 7 שאלות נפוצות).



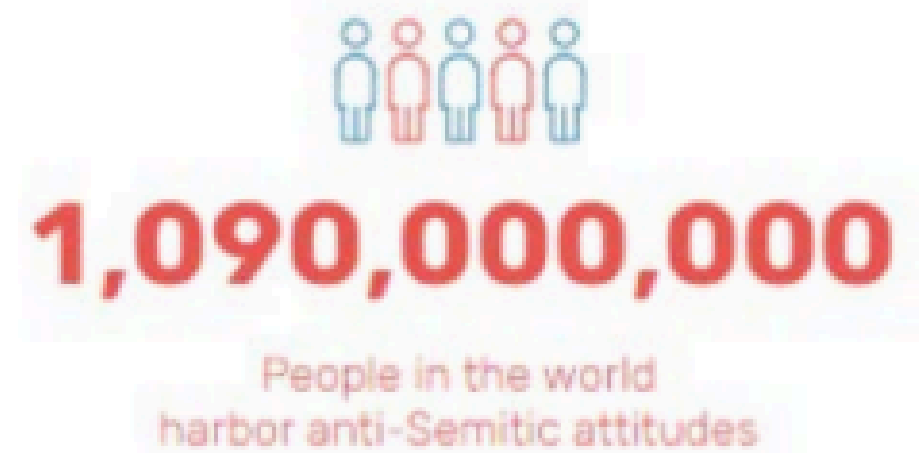
# מדד האנטישמיות בעולם

מדד האנטישמיות בעולם הוא מדד שיצרה הליגה נגד השמצה, למדידת קיומה ועוצמתה של האנטישמיות ברחבי העולם, וחלוקתה על פי מדינות, דתות, גילאים ועוד.



## אזכריק אז כה

הידעת?  
 על פי מדד האנטישמיות, אחד מכל ארבעה בעולם אנטישמי



# סיני ושנאה

מאי הר סיני? הר שִׁירָדָה שְׁנָאָה לְאֲמוֹת  
הָעוֹלָם עָלָיו

(מדוע נקרא ההר שנתנה עליו התורה  
'סיני'? כיון שבזמן שניתנה התורה ירדה  
גם השנאה התמידית בין אומות העולם  
לבני ישראל)

## מחברים על כה

מדברים על זה...

מדוע נתינת התורה לעם ישראל גרמה לשנאה?

האם הערכים השונים שקיבלו העם?

האם העובדה שהפכו ל"עם נבחר"?

האם סיבת השנאה היא שאר האומות לא

קיבלו את התורה?



**האם ניסיון להתערות  
במשפחת העמים פותר את  
בעיית האנטישמיות?**

# יחשוב כי ברלין היא ירושלים...

כָּךְ הָיָה דְרָכָה שֶׁל הָאָמָה, שֶׁכְּאֲשֶׁר יִכְנָסוּ  
 לְאֶרֶץ נְכַרְיָה יִהְיוּ אִינָם בְּנֵי תוֹרָה, כְּאֲשֶׁר  
 נִדְלְדְלוּ מִן הַצָּרוֹת וְהַגְּזֵרוֹת וְהַגְּרוּשׁ, וְאַחַר  
 כֵּן יִתְעוֹרֵר בָּהֶם רוּחַ אֱלֹקֵי הַשּׁוֹאֵף בָּם  
 לְהִשְׁיבָם לְמִקּוֹר חֻצְבוֹ מִחֻצַּבַת קִדְשָׁם.  
 יִלְמְדוּ, יִרְבִּיצוּ תוֹרָה, יַעֲשׂוּ נִפְלְאוֹת, עַד כִּי  
 יַעֲמִד קֶרֶן הַתּוֹרָה עַל רוֹמוֹ וְשִׂיאוֹ, הֲלֹא אֵין  
 בְּיַד הַדּוֹר לְהוֹסִיף מָה לְהַתְגַּדֵּר נֶגֶד אֲבוֹתָם.  
 מָה יַעֲשֶׂה חִפְץ הָאָדָם הָעֹשֶׂה לְהַתְגַּדֵּר  
 וּלְחַדֵּשׁ, יִבְקֹר בְּרַעְיוֹן כּוֹזֵב אֶת אֲשֶׁר הִנְחִילוֹ  
 אֲבוֹתֵינוּ, יִשְׁעַר חֲדָשׁוֹת בְּשִׂכּוּחַ מָה הָיָה  
 לְאֲמַתּוֹ בְּהַתְנוֹדְדוֹ בַּיָּם הַתְּלָאוֹת, וַיְהִי מָה,  
 עוֹד מְעַט יִשׁוּב לְאִמּוֹר שֶׁקֶר נִחְלוּ אֲבוֹתֵינוּ,  
 וְהַיִּשְׂרָאֵלִי בְּכָלֵל יִשְׁכַּח מִחֻצַּבַתּוֹ וַיִּחְשַׁב  
 לְאֶזְרַח רַעֲנָן, יַעֲזֹב לְמוֹדֵי דָתוֹ, לְלַמֵּד לְשׁוֹנוֹת

לֹא לוֹ... יַחֲשַׁב כִּי בְּרִלִין הִיא יְרוּשָׁלַיִם,  
 וְכַמְקַלְקְלִים שְׂבָהֶם עֲשִׂיתֶם, כְּמַתְקָנִים לֹא  
 עֲשִׂיתֶם, וְאֵל תִּשְׁמַח יִשְׂרָאֵל אֶל גִּיל בְּעַמִּים.  
**אֲזַ יָבוֹא רוּחַ סוּעָה וְסַעַר, יַעֲקֹר אוֹתוֹ מִנְּזַעוֹ,**  
 לְשׁוֹנוֹ שֶׁפֶת קִדְשָׁנוֹ וּלְשׁוֹנוֹת זָרִים הֵמָּה  
 כְּלָבוֹשׁ יִחְלֹף, וּמִחֻצַּבַתּוֹ הוּא גָזַע יִשְׂרָאֵל,  
 וְתִנְחַוְמִיו נְחַוְמֵי נְבִיאֵי ה' אֲשֶׁר נִבְּאוּ עַל גְּזַע  
 יִשְׂרָאֵל בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים, וּבְטִלְטוּלוֹ יִשְׁכַּח תּוֹרָתוֹ,  
 עִמָּקָה וּפְלִפּוּלָה, וְשָׁם יִנוּחַ מְעַט, יִתְעוֹרֵר  
 בְּרִגְשׁ קוֹדֵשׁ, וּבְנֵיו יוֹסִיפוּ אֲמֶץ, וּבְחוֹרֵיו יַעֲשׂוּ  
 חֵיל בְּתוֹרַת ה', יִתְגַּדְּרוּ לְפָשֶׁט תּוֹרָה בְּזָה  
 הַגְּבוּל אֲשֶׁר כָּבֵר נִשְׁכַּחָה. וּבְזָה יִתְקַיֵּם וַיִּחַזַּק  
**אֲמֶץ, כֹּה דָרָךְ יִשְׂרָאֵל מֵיָמֵם הָיוֹתוֹ מִתְנוֹדָד**  
 (מִשַּׁךְ חֲכָמָה, פֶּרֶשֶׁת בְּחֻקֹּתֵי)



## סימני זרק

הרב מאיר שמחה  
 מדווינסק משרטט כאן  
 קווים לדמותה של  
 ההתמודדות היהודית  
 בהיסטוריה.  
 לדבריו, לאחר דור  
 של התבססות דתית  
 ותורנית קיימת תחושה  
 שאין לאן להתקדם.  
 בני הדור הבא מנסים  
 להתערות ולהתערב  
 בתרבות המקומית  
 ולהיות חלק ממה  
 שנחשב מתקדם  
 ונאור.  
 את מאמרו זה,  
 שנכתב כעשרים  
 שנה לפני השואה,  
 הוא חותם במילים  
 שנראות נבואיות.  
 על פי דבריו דווקא  
 ניסיון ההתערבות  
 וההשתלבות הזה יוביל  
 ל'רוח סועה וסער',  
 לעקירה, גרוש וטלטול.

# ולמלך אין שווה להניחם...

הנתינים הכי נאמנים של אחשוורוש! הם משתתפים בכל המסיבות, שומרים על החוקים – גם המופרכים שבהם, מתערבבים ככל האפשר בכל מדינות המלכות, ועליהם הוא אומר שהם מתבדלים? שהם שונים? מה ההגיון בזה?

זו היתה השעה בה "נפל להם האסימון".

אין הגיון.

עם ישראל ירצו או לא ירצו, לעולם לא יוכלו להתערב בגויים.

במשך תשע השנים של סיפור המגילה מתנהל ויכוח בין היהודים לבין מרדכי.

מרדכי דורש בידול ושמירה על שוני, היהודים מבקשים להוריד את החומות באמצעות השתתפות בארועים והתערבות בתרבות המקומית.

כאשר המן הגיע לאחשוורוש וביקש לקטרג על היהודים הוא אמר כך: "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך, ודתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שווה להניחם".

אחשוורוש לא שואל על מי מדובר. המן לא צריך לפרט. אמרת 'שונים' וכולם יודעים למי הכוונה.

היהודים שמעו זאת – בתימהון. דתיהם שונות?! דתי המלך אינם עושים?! למלך אין שווה להניחם?! הרי הם

## סימני זרק

תזכורת...

בשקף זה אנו שבים לשאלה בה פתחנו בתחילת השיעור: מה גרם ליהודים בסיפור המגילה להסכים עם מרדכי וללכת בדרכו?



# לאן?

היהודים, בישראל ובכל מקום, צריכים לשקם את תודעת הייעוד. מי שאינו יודע היכן הוא רוצה להיות, לא ידע לאן ללכת.

...נעסוק לא רק בבעיות העומדות בפני היהודים, היהדות וישראל בתחילת המאה העשרים ואחת. נעסוק גם בשאלה הגדולה:

מיהם היהודים ולמה?

(הרב יונתן זקס, פתח דבר לספרו 'בלשון עתיד').



# לסיכום...

- לאנטישמיות הופעות שונות. בכל דור ובכל תקופה ניתנו לה הסברים שונים, אך אין הסבר הגיוני אחד לכל הופעות האנטישמיות בהיסטוריה.
- גם ניסיון להתערב באומות ולהסיר את החומות ואת המאפיינים השונים של היהדות לא פתר את בעיית האנטישמיות.

## מחשבות להמשך הדרך...

העם היהודי נושא בשורה ייחודית ויוצא דופן. מהי הבשורה? מהו הסיפור של העם היהודי? מהו הסיפור האישי שלי?

**פורים שמח!**

תודה רבה!



OLAMI MENTORSHIP